

Motion till riksdagen 2021/22:4642

av **Sofia Nilsson m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2021/22:214 Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn

---

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att kravet på s.k. frekventa ingripanden vid assistans för att förebygga skada på den enskilde, någon annan eller egendom tas bort och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Lagen om stöd och service (LSS) infördes i Sverige 1994 och reglerar bl.a. den personliga assistansen. Den syftar till att personer med funktionsnedsättning ska ha samma individuella frihet och möjlighet att styra över sitt liv som andra medborgare. Det innebär möjlighet att både ha en fungerande vardag i det egna hemmet och att kunna delta i samhällslivet, fritidsaktiviteter, ha ett arbete eller studera. Inte minst innebär det också möjlighet att styra över sitt stöd.

Sedan 2014 har det skett en rad försämringar på assistansområdet. En del av försämringarna handlade om att den S-ledda regeringen gav direktiv till utredningar och Försäkringskassan om att kostnaderna för assistansen måste minska. Det har också skett genom en skärpning av praxis som lett till att många människor fått sin hjälp indragen eller kraftigt nedskuren.

Centerpartiet vill gå tillbaka till det som är ursprungstanken med LSS, att ge personer med funktionsnedsättning rätten att leva som alla andra. Vi måste öka tryggheten för alla de barn, vuxna och deras anhöriga som är beroende av LSS för att klara sin vardag. Ingen ska behöva känna oro för att inte få den hjälp de behöver. Att stärka rätten till

personlig assistans och säkerställa hög kvalitet var en viktig fråga för Centerpartiet i förhandlingarna som ledde fram till januariavtalet. Vissa mycket viktiga ändringar har införts och ett flertal utredningar har genomförts eller påbörjats. En utökning av begreppet *grundläggande behov* så att hjälp med andning och måltider i form av sondmatning har genomförts så att dessa återigen, sedan den 1 juli 2020, ger rätt till personlig assistans.

En särskild utredare fick 2020 i uppdrag att se över möjligheten att stärka rätten till personlig assistans för stöd vid egenvårdsinsatser, ge förslag på hur rätten till personlig assistans för behov av hjälp med tillsyn kan stärkas samt göra en översyn av föräldraansvaret vid bedömningen av barns rätt till personlig assistans. Utredningen Stärkt rätt till personlig assistans (SOU 2021:37) presenterades i maj 2021. Den har analyserat och gett förslag på hur rätten till personlig assistans för behov av hjälp med tillsyn kan stärkas och gjort en översyn av hur föräldraansvaret vid bedömningen av barns rätt till personlig assistans kan smaldas av.

I den aktuella propositionen behandlas förslagen i betänkandet med undantag av vissa frågor som behandlas i en lagrådsremiss beslutad den 24 mars 2022. Vi förväntar oss att regeringen inom kort återkommer till dessa förslag i en proposition till riksdagen.

Bland de delar av utredningens betänkande som behandlas i den aktuella propositionen är förslag om att kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser som en enskild med en psykisk funktionsnedsättning behöver för att han eller hon själv ska klara att tillgodose något av de grundläggande behoven personlig hygien, måltider, av- och påklädning och kommunikation med andra, ska beaktas som en del av hjälpen med det grundläggande behovet i fråga. Vidare att föräldraansvaret enligt föräldrabalken ska beaktas vid bedömningen av ett barns behov av personlig assistans genom att det görs schablonavdrag (föräldraavdrag) från barnets behov av hjälp med grundläggande behov och andra personliga behov enligt LSS.

Centerpartiet välkomnar dessa förslag. Det är glädjande att utredningar som Centerpartiet drivit på för och som tillsattes inom ramen av januariavtalet nu mynnar ut i ny lagstiftning som kommer att göra skillnad för många människor i deras vardag.

Definitionen av ”aktivt stöd” bör ändras

Ett annat av utredningens förslag som behandlas i propositionen är förslaget om att det införs ett nytt grundläggande behov: kontinuerligt stöd som den enskilde till följd av sitt funktionshinder behöver för att förebygga att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom.

Regeringen föreslår mot bakgrund av detta att stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att personen skadar sig själv, någon annan eller egendom ska bli ett grundläggande behov enligt LSS. Hjälp i form av sådant stöd ska anses som hjälp med grundläggande behov oavsett hjälpens karaktär. Centerpartiet välkomnar även detta förslaget.

Regeringen anser dock, till skillnad från utredningen, att ”stödet bör vara aktivt och kräva att den personliga assistenten befinner sig i den enskildes omedelbara närhet”. Detta bl.a. i syfte att bevara ”den personliga assistansens karaktär”, dvs. att personlig assistans ges till ”personer som till följd av stora och varaktiga funktionsnedsättningar är i behov att ett personligt utformat stöd”.

Regeringen hänvisar till praxis vad gäller definitionen av *aktivt stöd*: Det ska finnas ett behov av frekventa ingripanden. Praxis framgår av Försäkringskassans Vägledning 2003:6 Assistansersättning (Version 29, s. 107):

Enligt HFD ska den försäkrades utagerande beteende vara av en viss omfattning och grad för att det ska finnas ett behov av aktiv tillsyn för att begränsa risken för att han eller hon skadar sig själv, andra personer eller egendom (HFD 2020 ref. 7).

— — —

För att det ska vara fråga om annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade krävs att det behövs frekventa ingripanden från assistenten (RÅ 2010 ref. 17, där det var fråga om ständiga ingripanden i sådant syfte och RÅ 2000 not. 97 där personen ständigt behövde någon i sin närhet). Det krävs att risken uppstår med en viss frekvens, det vill säga att någon ofta behöver ingripa. Man kan även beakta om det går att förutse behovet av hjälp och ingripanden, i vilken omfattning personen faktiskt utsätter sig för faror och om det till exempel inte behövs hjälp i daglig verksamhet. Om det inte krävs frekventa ingripanden, utan snarare är fråga om att vara närvarande, är det inte fråga om annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade. (Rättsfallsöversikt – Personlig assistans Anser 2012:2 och domsnytt 2020:012)

Förslaget i SOU 2021:37 innebär däremot *inte* att det ska ställas upp sådana eller andra kriterier för hur det förebyggande stödet ska se ut för att det ska anses som ett grundläggande behov. Regeringen anser dels att detta inte har ett tillräckligt beredningsunderlag i utredningen, dels att detta skulle innebära att stödet ändrar karaktär från en aktiv till en ”i huvudsak passiv insats”. Man landar mot denna bakgrund i slutsatsen att de kriterier som gäller i dag för s.k. aktiv tillsyn av övervakande karaktär, vad gäller kraven på frekventa ingripanden bör bevaras.

Regeringens slutsats skulle innebära att för att få behålla sin assistans för förebyggande stöd måste stödet vara misslyckat vad gäller själva målet, att *förebygga* situationer där det krävs ingripanden. Regeringens egna exempel i texten, lågaffektivt och anpassat bemötande, går inte att beteckna som ingripanden, utan utgör ett förhållningssätt som genomsyrar assistansen. Ett sådant förhållningssätt innebär ofta att assistenten just genom att vara närvarande skapar den trygghet som behövs för att förebygga att personen skadar sig själv, någon annan eller egendom. En välfungerande assistans innebär att frekvensen av ingripanden minskar, vilket vid en ny bedömning skulle kunna innebära att man mister assistansen. Då vill det beteende som leder till ingripanden återkomma, och åter berättiga till assistans.

Enligt regeringen innebär förslaget en utvidgning av rätten till personlig assistans eftersom kravet på ingående kunskaper om den enskilde tas bort. Med ett bibehållet krav på ”aktivt stöd” enligt regeringens definition riskerar denna sk. utvidgning få en mycket begränsad effekt. I stället för att fortsätta kräva en frekvens av ingripanden borde regeringen valt att den enskilde genom intyg eller på annat lämpligt och rättssäkert sätt ska styrka sitt behov av ett förebyggande stöd, och att det finns en risk att hen annars skadar sig själv, någon annan eller egendom. Vi anser inte att detta skulle ändra den personliga assistansens karaktär i grunden, utan vara i enlighet med ursprungstanken i LSS.

Centerpartiet vill genomföra förslagen i SOU 2021:37 i sin helhet för att säkerställa rätten till assistans i enlighet med ursprungstanken i LSS. Om det saknas beredningsunderlag för den reella utvidgning av rätten till assistans som föreslås i SOU 2021:37, bör det vara en självklarhet för regeringen att se till att ett sådant beredningsunderlag tas fram.

Regeringen bör därför skyndsamt se till att det tas fram ett kompletterande beredningsunderlag för förslaget och återkomma till Riksdagen med ett lagförslag om att ta bort kravet på s.k. frekventa ingripanden vid assistans för att förebygga skada på den

enskilde, någon annan eller egendom. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sofia Nilsson (C)

Anders W Jonsson (C)

Aphram Melki (C)